

# SPIS TREŚCI

|                                                                                                     |           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>I. Uwagi metodyczne . . . . .</b>                                                                | <b>5</b>  |
| 1. Źródło i poznawanie historyczne . . . . .                                                        | 5         |
| 2. Główne źródła do dziejów Polski starożytnej . . . . .                                            | 7         |
| 3. Źródła pisane do dziejów Polski średniowiecznej . . . . .                                        | 9         |
| a. Źródła obce do epoki: VI w. — schyłek X w. . . . .                                               | 9         |
| b. Roczniki . . . . .                                                                               | 12        |
| c. Kroniki . . . . .                                                                                | 14        |
| d. Żywoty świętych i inne biografie . . . . .                                                       | 23        |
| e. Dokumenty i listy . . . . .                                                                      | 24        |
| f. Zbiory norm prawnych . . . . .                                                                   | 26        |
| g. Księgi sądów i urzędów . . . . .                                                                 | 29        |
| h. Opisy dóbr . . . . .                                                                             | 33        |
| i. Źródła rachunkowe . . . . .                                                                      | 34        |
| j. Inne źródła . . . . .                                                                            | 36        |
| 4. Elementy źródłoznawstwa . . . . .                                                                | 37        |
| 5. Wskazówki bibliograficzne . . . . .                                                              | 43        |
| <b>II. Rzut oka na ziemie polskie w starożytności . . . . .</b>                                     | <b>59</b> |
| 1. Ludy łowiecko-zbierackie . . . . .                                                               | 59        |
| 2. Początki rolnictwa i hodowli . . . . .                                                           | 61        |
| 3. Prasłowianie . . . . .                                                                           | 63        |
| 4. Życie pierwotnych Słowian . . . . .                                                              | 65        |
| 5. Kształtowanie się związków plemiennych . . . . .                                                 | 66        |
| 6. Zagadnienie plemion germańskich na ziemiach polskich w pierwszych<br>wiekach nowej ery . . . . . | 68        |
| 7. Wzrost znaczenia wodzów plemiennych . . . . .                                                    | 69        |
| <b>III. Zaranie feudalizmu (od VI do połowy X w.) . . . . .</b>                                     | <b>70</b> |
| 1. Przemiany w rolnictwie . . . . .                                                                 | 70        |
| 2. Wzrost znaczenia wytwórczości typu rzemieślniczego . . . . .                                     | 71        |
| 3. Rozwój wymiany . . . . .                                                                         | 72        |
| 4. Pramiasta na ziemiach polskich . . . . .                                                         | 72        |
| 5. Wspólnoty terytorialne i zawiązki ustroju feudalnego . . . . .                                   | 73        |
| 6. Rozwój państweczek plemiennych . . . . .                                                         | 74        |

|                                                                                                     |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 7. Państwo Wiślan . . . . .                                                                         | 76         |
| 8. Początki państwa Polan . . . . .                                                                 | 77         |
| 9. Kultura duchowa i wierzenia Słowian w okresie pogańskim . . . . .                                | 78         |
| <b>IV. Wczesny feudalizm polski (od połowy X do końca XII w.) . . . . .</b>                         | <b>80</b>  |
| 1. Poglądy historiografii na genezę państwa polskiego . . . . .                                     | 80         |
| 2. Przełomowe momenty w budowie państwa wczesnofeudalnego w Polsce . . . . .                        | 81         |
| 3. Walka o nowy kształt terytorialny państwa . . . . .                                              | 84         |
| 4. Chrzest Polski . . . . .                                                                         | 87         |
| 5. Stosunek Mieszka I do cesarstwa . . . . .                                                        | 87         |
| 6. Początek panowania Bolesława Chrobrego . . . . .                                                 | 88         |
| 7. Zjazd gnieźnieński 1000 roku . . . . .                                                           | 89         |
| 8. Nowe nabytki terytorialne . . . . .                                                              | 90         |
| 9. Ruś w polityce Bolesława Chrobrego . . . . .                                                     | 92         |
| 10. Ostatnie lata rządów Bolesława Chrobrego . . . . .                                              | 93         |
| 11. Zmierzch i upadek monarchii pierwszych Piastów . . . . .                                        | 93         |
| 12. Powstanie ludowe i reakcja pogańska . . . . .                                                   | 94         |
| 13. Odnowa państwowości polskiej . . . . .                                                          | 96         |
| 14. Między cesarstwem a papieżem . . . . .                                                          | 98         |
| 15. Bunt przeciw królowi . . . . .                                                                  | 99         |
| 16. Osłabienie władzy monarszej . . . . .                                                           | 99         |
| 17. Niebezpieczeństwo rozbicia jedności politycznej państwa . . . . .                               | 100        |
| 18. Walka o scalenie ziem polskich . . . . .                                                        | 101        |
| 19. Podbój i chrystianizacja Pomorza . . . . .                                                      | 102        |
| 20. Gniezno czy Magdeburg . . . . .                                                                 | 103        |
| 21. Ustawa sukcesyjna Bolesława Krzywoustego . . . . .                                              | 104        |
| 22. Wojna domowa i wygnanie seniora dynastii . . . . .                                              | 105        |
| 23. Juniorzy pod naciskiem cesarstwa i papieża . . . . .                                            | 106        |
| 24. Zmierzch senioratu w Polsce . . . . .                                                           | 108        |
| 25. Polityka zagraniczna książąt polskich w ostatniej ćwierci XII w. . . . .                        | 109        |
| 26. Rządy regencyjne w Krakowie i próby powrotu na tron krakowski Mieszka Starego . . . . .         | 110        |
| 27. Kultura Polski X - XII w. . . . .                                                               | 111        |
| <b>V. Pełne rozbicie dzielnicowe. Towrzenie się społeczeństwa stanowego (1202 - 1300) . . . . .</b> | <b>116</b> |
| 1. Granica etniczna i polityczna Polski XIII w. . . . .                                             | 116        |
| 2. Rozwój wielkiej własności ziemskiej . . . . .                                                    | 118        |
| 3. Walka o immunitet . . . . .                                                                      | 119        |
| 4. Rozwój osadnictwa wiejskiego na prawie czynszowym . . . . .                                      | 120        |
| 5. Rozwój miast . . . . .                                                                           | 122        |
| 6. Początki społeczeństwa stanowego . . . . .                                                       | 123        |
| 7. Przemiany w ustroju państwowym . . . . .                                                         | 125        |
| 8. Tron krakowski po śmierci Mieszka Starego . . . . .                                              | 126        |
| 9. Polityka ruska Leszka Białego . . . . .                                                          | 127        |

|                                                                              |     |
|------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 10. Wojny domowe w Wielkopolsce . . . . .                                    | 127 |
| 11. Próby chrystianizacji Prus i sprowadzenie Krzyżaków do Polski . . . . .  | 128 |
| 12. Śmierć Leszka Białego i walka o tron krakowski . . . . .                 | 129 |
| 13. Monarchia Henryków śląskich . . . . .                                    | 131 |
| 14. Pierwszy najazd tatarski i jego następstwa . . . . .                     | 132 |
| 15. Małopolska pod rządami Bolesława Wstydlwego . . . . .                    | 133 |
| 16. Postępy rozbicia dzielnicowego na Śląsku . . . . .                       | 134 |
| 17. Wielkopolska pod rządami synów Władysława Odonica . . . . .              | 135 |
| 18. Podziały polityczne w dzielnicu kujawsko-mazowieckiej . . . . .          | 136 |
| 19. Ku zjednoczeniu Polski . . . . .                                         | 137 |
| 20. Książęta polscy wobec idei zjednoczenia Polski u schyłku XIII w. . . . . | 138 |
| 21. Roszczenia Przemysłidów do Krakowa . . . . .                             | 139 |
| 22. Królestwo Przemysła II i jego upadek . . . . .                           | 140 |
| 23. Kultura Polski XIII w. . . . .                                           | 141 |

## **VI. O nowy kształt państwa (1300 - 1386)** . . . . . 145

|                                                                             |     |
|-----------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Załamanie się zwartości geograficznej i etnicznej Polski . . . . .       | 145 |
| 2. Dalsze postępy osadnictwa wiejskiego . . . . .                           | 146 |
| 3. Rozwój miast i życia miejskiego . . . . .                                | 149 |
| 4. Przemiany w górnictwie . . . . .                                         | 151 |
| 5. Rozwój kontaktów handlowych . . . . .                                    | 152 |
| 6. Reforma monetarna . . . . .                                              | 154 |
| 7. Królewskie rządy w Polsce Wacława II i ich upadek . . . . .              | 154 |
| 8. Zjednoczenie państwa polskiego przez Władysława Łokietka . . . . .       | 155 |
| 9. Odnowienie Królestwa Polskiego . . . . .                                 | 157 |
| 10. Problem krzyżacki po 1309 r. . . . .                                    | 158 |
| 11. Sojusze polityczne Łokietka i niebezpieczeństwo luksemburskie . . . . . | 159 |
| 12. Sukcesja Kazimierza Wielkiego . . . . .                                 | 160 |
| 13. Zażegnanie niebezpieczeństwa luksemburskiego . . . . .                  | 161 |
| 14. Rozwiązanie problemu krzyżackiego . . . . .                             | 161 |
| 15. Wcielenie do Polski Rusi Halicko-Włodzimierskiej . . . . .              | 162 |
| 16. Ku rewindykacji Śląska . . . . .                                        | 165 |
| 17. Przymierze z Pomorzem Zachodnim . . . . .                               | 166 |
| 18. Integracja państwa . . . . .                                            | 167 |
| 19. Wzrost znaczenia Polski w stosunkach międzynarodowych . . . . .         | 169 |
| 20. Sprawa następstwa tronu po Kazimierzu Wielkim . . . . .                 | 169 |
| 21. Rządy andegaweńskie w Polsce . . . . .                                  | 171 |
| 22. Kultura Polski XIV w. . . . .                                           | 173 |

## **VII. Monarchia stanowa Jagiellonów (1386 - 1505)** . . . . . 178

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Podstawy geograficzne monarchii jagiellońskiej . . . . .       | 178 |
| 2. Zmiany w strukturze rolnictwa . . . . .                        | 180 |
| 3. Miasta i mieszczaństwo . . . . .                               | 183 |
| 4. Przemiany w stosunkach handlowych . . . . .                    | 185 |
| 5. Ofensywa gospodarcza szlachty . . . . .                        | 187 |
| 6. Przemiany w strukturze polityczno-ustrojowej państwa . . . . . | 188 |

|                                                                                                |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 7. Litwa przed unią z Polską . . . . .                                                         | 190        |
| 8. Początki unii Polski z Litwą . . . . .                                                      | 192        |
| 9. Utrwalenie się wpływów Polski na Rusi Halicko-Włodzimierskiej i w Mołdawii . . . . .        | 193        |
| 10. Wielka wojna z Zakonem Krzyżackim i jej następstwa . . . . .                               | 195        |
| 11. Polska wobec husytyzmu w Czechach . . . . .                                                | 198        |
| 12. Sprawa następstwa tronu w Polsce po Władysławie Jagiellu . . . . .                         | 200        |
| 13. Polska i Litwa po śmierci Witolda . . . . .                                                | 201        |
| 14. Pierwsze próby rozszerzenia władztwa dynastycznego Jagiellonów na Czechy i Węgry . . . . . | 203        |
| 15. Oligarchia magnacka w Polsce i początki panowania Kazimierza Jagiellończyka . . . . .      | 205        |
| 16. Wojna trzynastoletnia z Zakonem Krzyżackim . . . . .                                       | 207        |
| 17. Nabytki terytorialne Polski w XV wieku . . . . .                                           | 209        |
| 18. Państwo i Kościół w drugiej połowie XV wieku . . . . .                                     | 210        |
| 19. Polityka dynastyczna Kazimierza Jagiellończyka . . . . .                                   | 211        |
| 20. Problem turecki. Mołdawia i Tatarzy . . . . .                                              | 213        |
| 21. Śląsk i Pomorze Zachodnie w XV w. i ich stosunek do państwa polskiego . . . . .            | 215        |
| 22. Unia jagiellońska na przełomie XV i XVI w. . . . .                                         | 219        |
| 23. Kultura polska późnego średniowiecza . . . . .                                             | 221        |
| <b>Indeks osób . . . . .</b>                                                                   | <b>226</b> |
| <b>Indeks nazw geograficznych i etnicznych . . . . .</b>                                       | <b>236</b> |
| <b>Zestawienie chronologiczne . . . . .</b>                                                    | <b>242</b> |

### Spis map tekstowych

|                                                                                      |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Plemiona Polski i ziem z nią sąsiadujących. <i>Oprac. J. Wyrozumski</i> . . . . . | 78  |
| 2. Polska za Bolesława Chrobrego. <i>Oprac. J. Wyrozumski</i> . . . . .              | 91  |
| 3. Polska, dzielnicowa. <i>Oprac. J. Wyrozumski</i> . . . . .                        | 131 |
| 4. Monarchia Kazimierza Wielkiego. <i>Oprac. J. Wyrozumski</i> . . . . .             | 163 |
| 5. Polska i Litwa w drugiej połowie XV w. <i>Oprac. J. Wyrozumski</i> . . . . .      | 216 |